

Академија струковних студија Шабац

Logika integrisanog programa predškolskog vaspitanja

- ✓ Holistički pristup vaspitanju i obrazovanju
- ✓ Teorijski (i zakonski) okvir za primenu „*Godina uzleta*“
- ✓ Cilj(evi) programa integrisanog učenja u vrtiću
- ✓ Primeri projektnog/tematskog planiranja iz prakse
- ✓ Kritike programa „*Godine uzleta*“

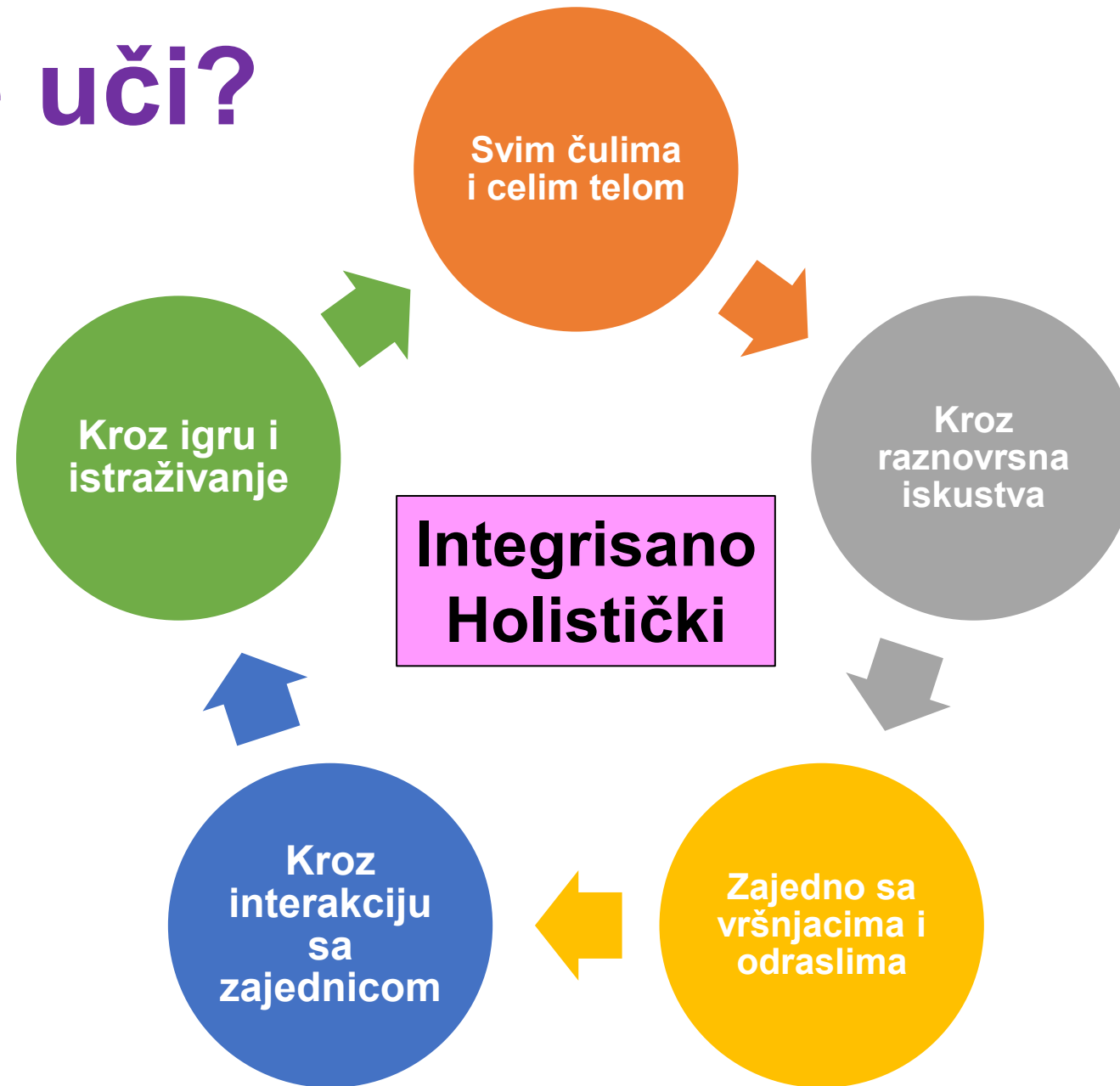
Holistički koncept razvoja ličnosti

Holizam (grč. *Holos* = sav, ceo) – Načelo (princip) psihologije i pedagogije po kojem svako biće (dete, čovek), ali i društvo, predstavlja **celinu**, nesvodivu na delove

- **Deca uče integrisano** = Uče istovremeno svim čulima i celim telom kroz igru
- Kroz igru deca istražuju oslanjajući se na sopstvena iskustva, doživljaje i ono što praktično isprobaju nastojeći da svemu daju smisao
- Deca ne uče verbalnim prenošenjem (kroz „predavanja”) i ne usvajaju gotova znanja
- Učenje dece je **induktivnog** karaktera (za razliku od studenata koji uče *deduktivno*)
- Deca uče kroz učešće u zajedničkim aktivnostima i kroz odnose koje grade sa vršnjacima i odraslima
- Za dete je učenje celovit proces u kojem se prepliću iskustvo, doživljaji, sadržaji, podsticaji odraslih, reakcije okruženja...

Kako dete uči?

Holistički pristup vaspitanju i obrazovanju

- Svako dete je jedinstveno i celovito biće koje ima specifične mogućnosti i jednaka prava da se njegova posebnost prepozna i uvaži
- Urođeni potencijali dete čine kompetentnim učesnikom u procesu učenja i razvoja
- Dete uči autentično; uči ono što je u skladu sa njegovom zainteresovanošću
- Deca predškolskog uzrasta reaguju celim bićem i zato je holistički pristup veoma važan
- Intelektualni, emocionalni, senzo-motorni, socijalni i govorni razvoj deteta međusobno su uslovljeni i isprepletani
- Razvoj se ne odvija u „vakuumu“, već u konkretnim uslovima određene sredine
- Kroz interakcije u socijalnom okruženju detetu se omogućava da bude prihvaćeno i da ono prihvati druge; da zajednički gradi odnose sa vršnjacima i odraslima; da razvija odnose uvažavanja; da proširuje iskustva; da razvija pozitivni lični i socijalni identitet...

Holistički pristup u predškolskim ustanovama

- Predškolske ustanove je mesto gde deca i odrasli rade zajedno i imaju zajednički cilj
- Ključnu ulogu u ostvarenju tog cilja (celovitog razvoja) ima **vaspitač**
- Profesija vaspitača je veoma kompleksna i duboko **etička**
- U holističkom pristupu vaspitač više podstiče i usmerava decu nego što ih kontroliše
- Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja (PVO) – **Godine uzleta** (2018) zasnovane su na holističkom (integrisanom) pristupu u radu sa decom
- Na dete se gleda kao na kreativno biće sa potencijalima da izrazi sebe i svoje razumevanje sveta na mnogo načina; da koristi sopstveno iskustvo i prerađuje svoje ideje i doživljaje
- Dete je biće igre, a igra je prirodan i urođen način na koji se ono odnosi prema svetu
- U holističkom pristupu deci se ne nude gotova rešenja u igri, već odrasli postaju partneri u igri

Idealna situacija u vrtiću

- Ulazite u vrtić i vidite decu zaokupljenu aktivnostima, posvećenu i uronjena u proces istraživanja
- Deca se pitaju zašto stvari izgledaju tako, kako funkcionišu i kako mogu drugačije
- Deca isprobavaju i eksperimentišu raznovrsnim polustrukturiranim i nestrukturiranim materijalima
- Tokom procesa učenja vaspitač podstiče prirodnu radoznalost dece i traži način da učenje usmeri
- Dečije pretpostavke i ideje prihvataju se kao prilika za istraživanje čime znanje postaje dinamično
- Informacije se istražuju, analiziraju i pregovaraju između dece, vaspitača i drugih odraslih
- Deca uče jedni od drugih i zajedno sa drugima (pre svega sa vaspitačem)
- Vaspitač nadograđuju pitanja, razmišljanja, akcije i razne načine simboličkog izražavanja
- Decu se igraju, grade, eksperimentišu u vrtiću i odlaze na razna mesta u lokalnom okruženju gde ih čekaju stručnjaci i umetnici koji mogu da se uključe i pomognu u započetom istraživanju
- Roditelji učestvuju u istraživanju ne da bi radili zadatke koje su vaspitači zadali, nego zato što razumeju svrhu zajedničkog učenja sa decom i što uviđaju da je njihovoj deci stalo do istraživanja
- **To je integrisano učenje kroz teme / projekte sa decom u skladu sa PVO „Godine uzleta”**

Polazni dokument

Садржај

Концепција Основа програма

Увод	9
Начин структурирања текста документа са кратким описом садржаја поглавља	12
Полазишта Основа програма: теоријско-вредносни постулати	13
Циљеви Основа програма	17
Општи циљеви Основа програма	17
Циљеви предшколског васпитања и образовања усмерени на дете: подршка добробити детета	18

Од Основа програма до реалног програма

Подршка добробити детета у реалном програму кроз односе и делање	23
Односи	23
Делање	26
Игра	26
Животно-практичне ситуације	28
Планиране ситуације учења	29
Предшколска установа: контекст реалног програма	32
Физичко окружење	32
Вршњаци	34
Заједница	35
Породица	36
Васпитач	38
Стратегије васпитача у развијању програма	40
Принципи развијања реалног програма	40
Планирање	41
Заједничко развијање програма	43
Праћење, документовање и вредновање	45

Prateći materijali

Šta su za decu smislene situacije učenja?

⊕ Jesu smislene zato što...	⊗ Nisu smislene zato što...
Eksperimentišu, isprobavaju, stvaraju	Pasivno usvajaju faktička znanja
Oslanjaju se na svoje prethodno iskustvo i doživljaje povezuju sa onim što rade	Imaju izdvojenu aktivnost koja se ne dovodi u vezu (ili su samo delimično povezani) sa sadržajima koji se uče
Koriste razne načine simboličkog izražavanja svojih ideja i razumevanja i različite načine komunikacije sa drugima	Izražavanje ideja se svodi samo na dodavanje različitih načina predstavljanja jednog istog, ustaljenog tumačenja
Učestvuju u zajedničkom radu sa vršnjacima u manjim grupama zato što sa njima dele iste ideje za istraživanje	Učestvuju u maloj grupi koju formira vaspitač radi izvršenja postavljenog zadatka
Uče kroz svoj doprinos zajedničkim aktivnostima vršnjaka i odraslih, kroz pružanje pomoći i preuzimanje odgovornosti	Uče da bi ispunili očekivanja odraslih i samo da bi izvršili postavljeni zadatak
Istražuju kroz igru i ono što ostvare povezuju sa drugim aktivnostima izvan igre	Imaju tzv. slobodnu igru, ali bez povezivanja sa drugim aktivnostima
Osećaju da su u sigurnom okruženju u kojem mogu da se upuste u izazove, traže i ispituju različita rešenja	Usmereni su prvenstveno na „ispravan” ili očekivani odgovor
Istražuju tokom zajedničkih aktivnosti sa različitim učesnicima koji im pomažu i izvan dečijeg vrtića	Bez učesnika sa strane ili sa učesnicima koji prikazuju nešto unapred pripremljeno bez osvrtnja da decu

Šta znači integrisan pristup učenju kroz situacije koje povezuju smisao?

⊕ Situacije koje povezuju smisao	⊗ Situacije koje NE povezuju smisao
Povezivanje iskustava i znanja koja deca stiču u kontinuiranu celinu, tako što proističu jedni iz drugih na osnovu svrhe koja se deli sa decom (zašto ovo radimo) i vrednosti koje se neguju. Tako se gradi celina povezanih iskustava i značenja sa novim doživljajima, iskustvima, akcijama i saznanjima. Kontinuitet iskustva koje dete stiče kroz sve što mu se dešava i kroz sve što živi u vrtiću.	Sprovodi se klasična didaktička korelacija obrazovnih sadržaja (npr. čitanje priče, pa zatim crtanje detalja priče) ili raspored vrsta aktivnosti prema aspektima razvoja dece (npr. posle logičko matematičke aktivnosti su motoričke aktivnosti). Realizuju se izdvojene pojedinačne aktivnosti; formalno se ispunjavaju faze projekta; program prepušten deci uz izgovor „sve je prema dečijim interesovanjima”.
Situacija koja povezuju smisao uvek je jedinstvena, neponovljiva – nastaje kao grupni proces u kojem učestvuju deca, vaspitač i drugi odrasli.	Koristi se unapred napisan univerzalni plan, koji se može preuzeti (ili doslovno prepisati) od drugih.
Igra i planirane situacije učenja odvijaju se istovremeno u malim grupama.	Igra i učenje se razdvajaju u zasebne vremenske celine i iste su za celu grupu.
Kontinuirana igra se gradi kroz zajedničko istraživanje i ne može se unapred predvideti i precizno isplanirati.	Celina koju vaspitač osmišljava unapred kao mesečni ili godišnji plan.

Uloga vaspitača u integrisanom učenju

Organizator i planer

- Stvara mogućnost za integrisano učenje
- Obezbeđuje deci da se igraju i istražuju na različitim mestima
- Tumači roditeljima integrisani pristup učenju

Istraživač

- Da bi se ostvario integrisani pristup i **vaspitač mora da istražuje**
- Vaspitač prvenstveno istražuje ono što je deci u grupi smisleno
- Vaspitač stalno istražuje izvore učenja, materijale, sredstva, sadržaje...

Ko-istraživač i učesnik u učenju

- Zajedničkim aktivnostima vaspitač modeluje istraživački odnos dece
- Vaspitač je maštovit istraživač koji daje ideje i postavlja pitanja
- Aktivnim učešćem vaspitač usmerava proces učenja i iskustvo dece

Refleksivni praktičar

- Vaspitač stalno promišlja integrisano učenje i menja svoju praksu
- Neophodno je stalno preispitivanje i permanentno učenje vaspitača
- Promena uverenja o doprinosu dobrobiti deteta

Cilj(evi) integrisanog učenja

Glavni cilj „*Godina uzleta*” je – **Dobrobit deteta**

- **Dobrobit** je višedimenzionalni konstrukt kojim se objedinjuje razumevanje holističke prirode razvoja, celovitosti procesa nege, vaspitanja i obrazovanja i integrisanog učenja deteta predškolskog uzrasta
- **Dobrobit** je kapacitet uspešnog personalnog i interpersonalnog funkcionisanja, ispoljavanja i kultivisanja ljudskih potencijala za razvoj i napredak i može se sagledati kroz sledeće dimenzije:
 - ✓ **Personalnu** (biti dobro i funkcionisati uspešno)
 - ✓ **Delatnu** (umeti i hteti)
 - ✓ **Socijalnu** (pripadati, prihvatati i učestvovati)
- Sve dimenzije dobrobiti se preklapaju, međusobno su povezane i uzajamno uslovljene.

Podrška dobrobiti u realnom programu

- Program nastaje i gradi se u realnom kontekstu vaspitno-obrazovne prakse kroz (1) **odnose** i (2) različite aktivnosti (**delanja**)

Odnosi

- Dete doživljava svet kroz odnose koje uspostavlja. Oni su pokretači razvoja i učenja.
- Odnosi se ne odvijaju sami po sebi, već su dinamička i složena mreža povezivanja i uticaja kroz akcije i interakcije deteta, socijalne sredine i fizičkog okruženja.
- Tokom građenja odnosa za dete su posebno važni:
 - ✓ **Sigurnost** – Dok istražuju i uče deca moraju da se osećaju sigurno (bezbedno)
 - ✓ **Kontinuitet** – Detetu je potreban kontinuitet u odnosima sa značajnim bliskim odraslim osobama
 - ✓ **Učešće** – Učestvovati znači aktivno učiti a ne biti pasivan deo grupe
- **Vaspitač gradi odnose kroz:**
 - ✓ **Uključenost** – Podrazumeva istinsko bavljenje detetom i zajedničko učešće u aktivnostima
 - ✓ **Održavanje balansa** – To znači održavanje ravnoteže između detetovih mogućnosti, potreba i želja
 - ✓ **Uvažavanje** – To je proces izgradnje uzajamnog poštovanja između svih učesnika u aktivnosti

Aktivnosti dece - Delanje

- Osnovne aktivnosti (*oblici delanja*) programa „Godine uzleta” su: (1) **igra**, (2) **Životno praktične situacije** i (3) **Planirane situacije učenja**

Igra

- Igra je slobodno izabrano, samoregulisano i suštinski motivisano činjenje u kome se dete oseća dobro; aktivira sve svoje potencijale i prevazilazi sopstvene granice.
- Igra je osnov razvijanja i ispoljavanja svih dimenzija dobrobiti deteta.

Životno-praktične situacije

- **Rutine** – Svakodnevne ustaljene aktivnosti u grupi
- **Rituali** – Ustaljeni obrasci sa simboličkim značenjem (praznične aktivnosti, pozdravi novom detetu...)
- **Autentične situacije u vrtiću i van njega** – Životni događaji, prinove, šale, strahovi, razmišljanja...

Planirane situacije učenja

- Aktivnosti koje pokreću deca sa namerom da nešto istraže, otkriju ili predstavljaju
- Organizuje ih vaspitač kao deo integrisane teme/projekta
- Ima sličnosti sa „usmerenim aktivnostima“ koje su postojale u prethodnim vaspitnim programima

Preporuke za primenu integrisanog učenja

- Deca uče integrisano, a temu (projekat) koja/i je utkana u kontekst vrtića razvija vaspitač zajedno sa decom
- **Tema/projekat** je istraživanje nekog problema razumljivog (smislenog, bliskog) deci
- Tema/projekat se postepeno razvija iz razgovora vaspitača sa decom
- Za razvoj teme/projekta važno je organizovati podsticajno okruženje u vrtiću
- Prednost treba dati temama koje pokreću više razvojnih aspekata i otvaraju prostor za komunikaciju između dece, kao i dece sa širim socijalnim okruženjem
- Kada se tema/projekat pokrene neophodno je stalno pronalaziti provokacije za njeno proširivanje na što veći broj oblasti i što više situacija
- Odabranu temu bi trebalo integrisati u svakodnevni boravak i sve dnevne rutine
- Važno je da vaspitač bude u procesu celoživotnog učenja (da prati literaturu, posećuje seminare, razmenjuje iskustva sa kolegama...)

Primeri iz prakse*

- Lavirint
- Tobogan
- U krug, u krug...
- Putovanja
- Potraga za blagom
- U saobraćaju
- Osobine životinja („Prepoznaš me“)
- Čistoća našeg dvorišta (okruženja)
- Ako vatru vidiš – zovi vatrogasce
- Lopta pričalica

* Svi primeri se detaljno razrađuju na redovnim vežbama studenata

Prof. dr Ivan Ivić
Vrhunski razvojni psiholog.
Dao veliki doprinos
predškolskom vaspitanju.

Kritike programa „*Godine uzleta*”

- Srbija je decenijama imala jedan od najkvalitetnijih sistema predškolskog vaspitanja u Evropi (istina, obuhvat dece nikada nije bio zadovoljavajući).
- U poslednjoj deceniji je došlo do povećanja obuhvata, ali i do pada kvaliteta, a najnovije mere nose rizik da se stvori **haos u sistemu predškolskog vaspitanja** (!)
- Ministarstvo prosvete je 2018. usvojilo Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja („*Godine uzleta*”). Ovaj dokument bi trebalo da posluži kao okvir za izradu operativnih programa predškolskih ustanova, te kao osnov za izradu standarda kvaliteta koji su bitni za akreditaciju predškolskih ustanova i izradu operativnih programa. Dokument je, međutim, „*takve prirode i kvaliteta da **na osnovu njega nije moguće ostvariti nijednu od tih funkcija***”.
- Tekst nije pisan kao normativni podzakonski akt nego kao stručna rasprava u kojoj se iznose **lični** profesionalni **stavovi** i **verovanja** autora ovog dokumenta – dve profesorke sa Odeljenja za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, dr *Živka Krnjaja* i dr *Dragana Breneselović*. „Neki delovi teksta su identični sa njihovim radovima objavljenim u časopisima. Između karakteristika prvog i drugog dela materijala (*Osnove* i *Realizacija*) nema nikakve suštinske razlike”.

Suštinski nedostaci „Godina uzleta”

- Dokument „Godine uzleta” je usklađen sa „Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju” (prvenstveno Članom 18.), a suštinski je njegov podzakonski akt. „Dokument **sve svodi samo na pedagoški** (i psihološki) aspekt uz zanemarivanje svih ostalih komponenti”. (Ivić, 2020)
- Svi evropski dokumenti koji se odnose na decu predškolskog uzrasta opravdano nose naziv **ECCE** (Early Childhood Care and Education – *Vaspitanje i Nega u ranom detinjstvu*). Nega (fizička i društvena briga) obuhvata celovitu organizaciju života dece u van-porodičnim ustanovama, a uključuje brigu o zdravlju, ishrani, **fizičkom** razvoju, **fizičkoj aktivnosti**, o režimu dana, o socijalnoj zaštiti... Celina tih uslova života određuje vaspitne ishode, a ne neki izdvojeni programi (ma koliko bili dobri).
- Program „Godine uzleta” ne prepoznaje razlike između tri starosne grupe dece predškolskog uzrasta (jaslena, vrtićka i pripremna predškolska) koje su definisane i Zakonom. Pravljenje jedinstvene osnove programa za sve predškolske uzraste (za decu od godinu dana i 6,5 godina) je velika greška sa mogućim posledicama. (Ivić, 2020)
- **Da li se ovim programom ukida Fizičko vaspitanje???**

